

Organizacja służby miar w Polsce

Zadania Okręgowego Urzędu Miar w Łodzi

Piotr Romuald Nowakowski
Okręgowy Urząd Miar w Łodzi

Streszczenie. Wejście Polski do Unii Europejskiej wywołało wiele zmian w polskiej gospodarce. W referacie przeanalizowano jak zmieniają się potrzeby polskiej gospodarki w dziedzinie metrologii na przykładzie przeobrażania się Okręgowego Urzędu Miar w Łodzi w latach 1992 – 2008. Na przestrzeni prawie 90 lat Okręgowy Urząd miar w Łodzi stał na straży zapewnienia spójności pomiarowej, był i jest terenowym wykonawcą nadzoru Państwa nad stosowanymi miarami na obszarze Polski centralnej.

Summary. Reception by Poland of the European Union membership caused many changes in polish economy. In the paper the transformations of Regional Office of Measures in Lodz taken as an example of varying needs in the field of metrology during the years 1992-2008, have been analyzed. In the period of nearly 90 years the Regional Office of Measures in Lodz guarded the assurance of measurement traceability, it was and still is the regional representative of the State supervision over the applied measures in the area of central Poland.

Wstęp

Od momentu powołania Dekretu o miarach, czyli od 1919 roku administracja służby miar w Polsce miała strukturę trójstopniową:

- Główny Urząd Miar,
- Okręgowe Urzędy Miar,
- Obwodowe Urzędy Miar.

Obecnie na czele organizacji miar stoi Prezes Głównego Urzędu Miar, Dyrektorzy 9-ciu Okręgowych Urzędów Miar i Naczelnicy 62 Obwodowych Urzędów Miar.

Na dzień dzisiejszy Okręgowy Urząd Miar w Łodzi obejmuje województwo łódzkie i świętokrzyskie. W skład urzędu wchodzi 4 wydziały techniczne oraz 5 Obwodowych Urzędów Miar.

Prawna kontrola metrologiczna i zmiany jej zakresu

Do dnia 31 grudnia 2002 r. przepisy metrologiczne w Polsce dotyczące przyrządów pomiarowych były określone przez Główny Urząd Miar i zamieszczane w formie zarządzeń w Dziennikach Urzędowych Miar i Probiernictwa. Zarządzenia te choć bardzo szczegółowe nie były całkowicie spójne z prawem jakie obowiązuje w Unii Europejskiej. W 1994 roku obowiązek prawnej kontroli metrologicznej obejmował 169 przyrządów pomiarowych. 11 maja 2001 r. została uchwalona nowa ustawa „Prawo o miarach” regulująca większość przepisów dotyczących przyrządów pomiarowych z mocą obowiązywania od dnia 1 stycznia 2003 r. (Dz. U. 2001 Nr 63 poz. 636) [1]. Obowiązującymi aktami wykonawczymi do wyżej wymienionej ustawy jest szereg rozporządzeń Ministra Gospodarki w sprawie wymagań metrologicznych, którym powinny odpowiadać poszczególne przyrządy pomiarowe. W chwili obecnej wykaz przyrządów pomiarowych podlegających prawnej kontroli metrologicznej reguluje Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 27 grudnia 2007 r. „w sprawie rodzajów przyrządów pomiarowych podlegających prawnej kontroli metrologicznej oraz zakresu tej kontroli” i obejmuje ono tylko 32 przyrządy pomiarowe.

Obecnie w krajach członkowskich Unii Europejskiej przyrządy pomiarowe określone w dyrektywach nowego podejścia podlegają w określonych zastosowaniach prawnej kontroli metrologicznej. Dotyczy to jednak tylko i wyłącznie wyrobów wprowadzanych na rynek. Wspomniane dyrektywy zostały wdrożone do polskiego prawodawstwa wraz z wejściem w życie ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 o systemie oceny zgodności (Dz. U. 2002 Nr 166 poz. 1360 z późn. zm.) [2]. Zgodnie z obowiązującym prawem europejskim przyrządy

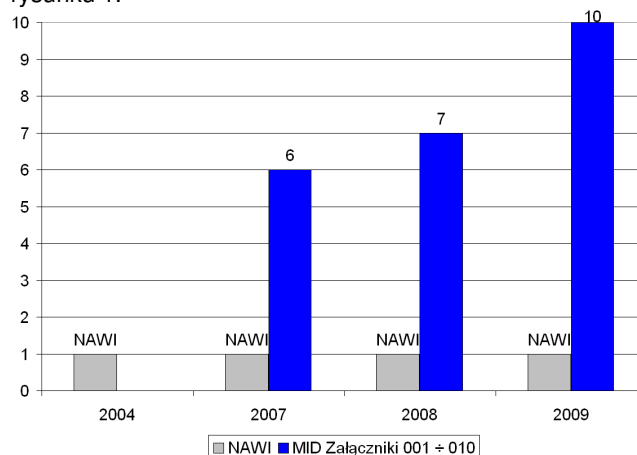
pomiarowe wprowadzane na rynek wspólnoty podlegają ocenie zgodności z wymaganiami zawartymi w dyrektywach nowego podejścia nr 90/384/EWG (NAWI – Non-automatic weighing instruments) obowiązującej od 1 maja 2004 r. oraz nr 2004/22/WE (MID – Measuring Instruments Directive) obowiązującej od 31 października 2006 r. Według prawa europejskiego ocenę zgodności wyrobu w zakresie metrologii prawnej może wykonywać jednostka notyfikowana lub producent po spełnieniu określonych wymagań.

Jednostki certyfikujące lub jednostki kontrolujące w celu uzyskania notyfikacji mogą się ubiegać drogą autoryzacji o zakwalifikowanie do procesu notyfikacji przez ministra lub kierownika urzędu centralnego właściwego ze względu na przedmiot oceny zgodności. Notyfikacji udziela Komisja Europejska.

W następstwie udzielonej autoryzacji przez Ministra Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej Okręgowy Urząd Miar w Łodzi uzyskał z dniem 7 maja 2004 roku status jednostki notyfikowanej o numerze JN 1446. Notyfikacja obejmuje:

- dyrektywę nr 90/384/EWG z dnia 20 czerwca 1990 roku dotyczącą harmonizacji prawa państw członkowskich w dziedzinie wag nieautomatycznych (NAWI),
- dyrektywę nr 2004/22/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 roku w sprawie przyrządów pomiarowych (MID).

Przebieg procesu notyfikacji przedstawia wykres na rysunku 1.

Rys.1. Przebieg procesu notyfikacji w Okręgowym Urzędzie Miar w Łodzi

Zakres oceny zgodności przedstawia poniższa tabela 1.

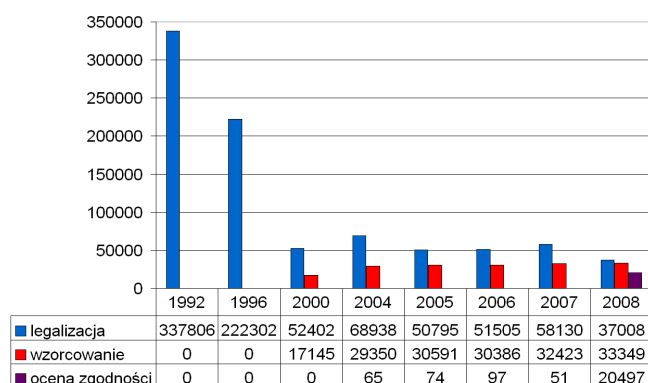
Referat nie obejmuje Obwodowych Urzędów Miar, gdyż nie nastąpiły tu tak istotne zmiany jak w Okręgu.

Dyrektywa	Grupy wyrobów	wg modułów
NAWI	Wagi nieautomatyczne	Legalizacja WE
MID Załącznik MI-001	Wodomierze	D, F
MID Załącznik MI-002	Gazomierze i przeliczniki do gazomierzy	D
MID Załącznik MI-003	Liczniki energii elektrycznej czynnej	D, F
MID Załącznik MI-004	Ciepłomierze	D
MID Załącznik MI-005	Instalacje pomiarowe Instalacje pomiarowe do cieczy innych niż ciecze kriogeniczne: - instalacje pomiarowe do wydawania paliw ciekłych o strumieniu objętości nie większym niż 500 dm ³ /min. - odmierzacze gazu ciekłego propan – butan - instalacje pomiarowe do mleka o strumieniu objętości nie większym niż 2000 dm ³ /min.	F
MID Załącznik MI-006	Wagi automatyczne	F, F1
MID Załącznik MI-007	Taksometry	F
MID Załącznik MI-008	Materialne miary długości: - przymiary wstępowe do 25 m	F1
MID Załącznik MI-008	Naczynia wyszynkowe	D, F1
MID Załącznik MI-009	Przyrządy do pomiaru długości, pola powierzchni skór	F, F1
MID Załącznik MI-010	Analizatory spalin samochodowych	F

Tabela 1. Zakres oceny zgodności w Okręgowym Urzędzie Miar w Łodzi

Realizacja zadań ustawowych przez terenową administrację miar, w tym Okręgowy Urząd Miar w Łodzi, podlegała od lat przede wszystkim na wykonywaniu czynności związanych z metrologią prawną szczególnie w formie legalizacji przyrządów pomiarowych. Wynikająca z obowiązku legalizacji kontrola metrologiczna przyrządów pomiarowych pozwalała wykonującym ją pracownikom uzyskać na przestrzeni lat wysoki poziom doświadczenia zawodowego i systematycznie rozszerzać zakres kompetencji technicznych w obszarze oferowanych usług metrologicznych.

Zmiany w latach 1992-2008 dotyczące ilości legalizacji, wzorcowań i oceny zgodności wykonywanych przez wydziały metrologiczne Okręgowego Urzędu Miar w Łodzi przedstawia wykres na rysunku 2.

Rys.2. Liczba legalizacji, wzorcowań i oceny zgodności wykonywanych przez wydziały metrologiczne OUM w Łodzi

W Obwodowych Urzędach Miar dominującą czynnością metrologiczną nadal jest legalizacja i stanowi 95 – 99%.

Obniżająca się od kilku lat liczba legalizacji świadczy o spadku zapotrzebowania na świadczone usługi, co jest w dużym stopniu związane z kurczącym się obszarem zadań w zakresie prawnej kontroli metrologicznej. Stan taki jest wynikiem zastępowania starego porządku w metrologii nowym i globalnym podejściem.

Należy zauważyć, że jednolity, nadzorowany i spójny z systemem międzynarodowym krajowy system miar jest niezbędny dla rozwoju przemysłu, wymiany handlowej, a co za tym idzie podnoszenia poziomu życia. Przyjęcie przez polską gospodarkę reguł obowiązujących w Unii Europejskiej miało znaczący wpływ na konieczność dokonania zmian systemowych i organizacyjnych w polskiej

administracji miar. Stało się też oczywiste, że w świetle zachodzących zmian, posiadane wyposażenie, zasób wiedzy metrologicznej jak i poziom kompetencji technicznych pracowników wykonujących usługi metrologiczne musi ulec właściwemu uzupełnieniu. Wynika to z przesuwania się obszaru legalizacji w kierunku usług wzorcowania i oceny zgodności.

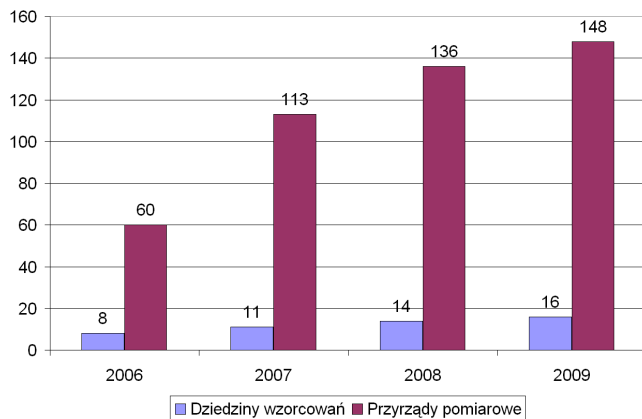
Przebieg procesu akredytacji w Okręgowym Urzędzie Miar w Łodzi

Rozpoczęty w 2005 roku proces akredytacji przekonał nas o właściwie obranych kierunkach rozwoju zarówno w sferze fachowości pracowników jak i koniecznych nakładów inwestycyjnych w celu odnowienia i unowocześnienia infrastruktury technicznej laboratoriów pomiarowych, a także rozszerzenia oferty rynkowej o nowe dziedziny pomiarowe. Związane z procesem akredytacji wielokrotne oceny jednostki akredytującej – Polskiego Centrum Akredytacji utwierdziły nas w przekonaniu, że wszystkie procedury i procesy spełniają określone wymagania sprzyjając wysokiemu poziomowi jakości usług. Proces akredytacji wskazał także obszary koniecznego doskonalenia systemu zarządzania w dążeniu do uzyskania celów jakościowych wyznaczonych w polityce jakości.

Jak już wspomniano poza metrologią prawną użytkownicy przyrządów pomiarowych mają do czynienia z metrologią naukowo – techniczną. Podstawową czynnością jest w tym przypadku wzorcowanie. Jest to czynność dobrowolna nie podlegająca prawnej kontroli metrologicznej. Wyniki wzorcowania mogą być jednak odniesione do wymagań określonych w przepisach prawnych. Zdecydowanie się użytkownika przyrządu pomiarowego na wdrożenie określonego międzynarodowymi standardami systemu zarządzania (ISO 9001, 17025 itp.) niesie za sobą konsekwencję obowiązku wzorcowania posiadanych przyrządów pomiarowych w kompetentnym laboratorium. Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym oraz normatywnym legalizacja nie zastępuje automatycznie wzorcowania ani

odwrotnie. Wynika stąd, że użytkownicy, którzy posiadają certyfikowane systemy jakości powinni wzorcować swoje przyrządy pomiarowe niezależnie od ich legalizacji.

Rozszerzając systematycznie zakres akredytacji od 8 dziedzin pomiarowych w 2006 roku Okręgowy Urząd Miar w Łodzi zakończył rok 2008 posiadając 14 akredytowanych dziedzin pomiarowych. Rok 2009 jest ostatnim rokiem pierwszego cyklu akredytacji. W czerwcu odbyła się ocena wznowiająca z wynikiem pozytywnym. W ostatnim kwartale br. planujemy dalsze rozszerzanie zakresu akredytacji o nowe dziedziny pomiarowe tak, by do nowego cyklu przystępować w roli laboratorium wzorcującego oferującego niemal pełne spektrum usług metrologicznych oczekiwanych przez klientów.

Rys.3. Przebieg procesu rozszerzania zakresu akredytacji

Podsumowanie

W referacie przedstawiono zarówno strukturę organizacyjną jak i proces zmian zachodzących w terenowej organizacji miar w latach 1992 – 2008 na przykładzie Okręgowego Urzędu Miar w Łodzi.

Deregulacja w kierunku zmniejszania ingerencji Państwa w życie gospodarcze powodować będzie znaczne zmniejszenie się obszaru podlegającego obowiązkowi legalizacji, natomiast na bazie rosnącej świadomości użytkowników i producentów przyrządów pomiarowych będzie rosło zainteresowanie wzorcowaniem i oceną zgodności.

LITERATURA

- [1] Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. „Prawo o miarach”, Dz. U. 2001 Nr 63, poz. 636 z późn. zm.
- [2] Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności, Dz. U. Nr 166, poz. 1360